Azərbaycan

İnsan Kapitalı İndeksi

İNSAN KAPİTALI İNDEKSİ (İKİ) VƏ ONUN KOMPONENTLƏRİ

İKİ bu gün doğulan uşaqların 18 yaşına qədər əldə edə biləcəyi insan kapitalının həcmini ölçür. O, tam təhsil və tam sağlamlıq meyarı ilə müqayisədə gələcək nəsil işçilərin məhsuldarlığını ifadə edir. İndeks 157 ölkə üçün müəyyən olunmuşdur.

O, beş indikatordan ibarətdir: 5 yaşa qədər yaşamanın mümkünlüyü, uşağın gözlənilən məktəb təhsili illəri, öyrənmənin keyfiyyət göstəricisi kimi ümumi yoxlama balları, yaşlanacaq insanların faizi (60 yaşa qədər yaşayacaq 15 yaşlıların payı) və alçaq boylu olmayan uşaqların payı.

Dünyada bu gün doğulan bütün uşaqların 56 faizi ən yaxşı halda, bacara biləcəklərinin yarısı qədər məhsuldar olacaq və 92 faizi ən yaxşı halda bacardıqlarının 75 faizi qədər məhsuldar olacaq.

AZƏRBAYCANDA İNSAN KAPİTALININ VƏZİYYƏTİ NECƏDİR?

- **İnsan Kapitalı İndeksi.** Bu gün Azərbaycanda doğulan uşaqlar tam təhsil və tam sağlamlıqdan faydalanacaqları halda **60 faiz** məhsuldar olacaq.
- **5 yaşa qədər yaşamanın mümkünlüyü.** Azərbaycanda doğulan 100 uşaqdan **98** -i 5 yaşa qədər yaşaya biləcək.
- **Gözlənilən məktəb təhsili illəri.** Azərbaycanda 4 yaşında təhsilə başlayan uşaq 18 yaşadək orta hesabla **11,6 il** müddətli təhsili bitirə bilər.
- **Ümumi yoxlama balları.** Azərbaycanda şagirdlərin öyrənmə keyfiyyəti **472** balla qiymətləndirilir. Bu şkalada 625 yüksək nailiyyət, 300 isə minimum nailiyyətin göstəricisidir.
- **Öyrənmənin məktəb təhsili müddətinə uyğunlaşdırılması.** Faktiki olaraq uşaqların öyrəndiklərini götürsək, uşaqların gözlənilən məktəb təhsili müddəti sadəcə **8,8 ildir.**
- **Yaşlanacaqların faizi.** Azərbaycanda 15 yaşlıların **87 faizi** 60 yaşına qədər yaşayacaq. Bu statistika bu gün doğulan uşağın mövcud şəraitdə yaşlandıqda ölümcül və ölümcül olmayan sağlamlıq nəticələrinin qiymətləndirilməsi üçün vasitədir.
- **Sağlam Böyümə (Alçaq boylu olmama faizi).** 100 uşaqdan **82** **-i** alçaq boylu deyil. 100 uşaqdan **18 - i** alçaq boyludur və ömrü boyunca davam edə biləcək əqli və fiziki məhdudiyyət riski altındadır.

İKİ-DƏ GENDER FƏQLİLİYİ MÖVCUDDUR?

Azərbaycanda məlumatların çatışmaması İKİ-ni gender üzrə müqayisə etməyə mane olur. Cədvəl 1 İKİ-nin hər bir komponenti üzrə mümkün olduqda, genderə görə bölünməni nümayiş edir.

Qrafik 1. İKİ və Komponentləri

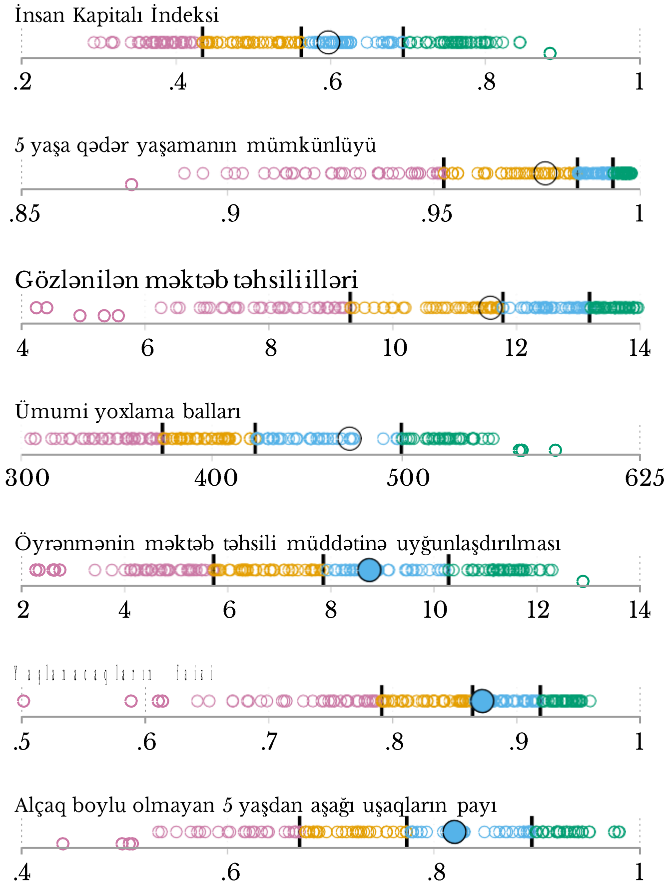

Qeyd:
- İri dairə Azərbaycanı təmsil edir
- Kiçik dairələr digər ölkələri təmsil edir
- Qalın, şaquli xətlər və dairələrin rəngi paylanmanın kvartillərini nümayiş edir.

Cədvəl 1. Genderə görə İKİ

Komponent	oğlanlar	qızlar	ümumi
İKİ	.	-	0.6
5 yaşa qədər yaşama	0.97	0.98	0.98
Gözlənilən məktəb təhsili illəri	.	.	11.6
Ümumi yoxlama balları	466	479	472
Öyrənm. məkt. təhs. müd. uyğ.	.	.	8.8
Yaşlanacaqların faizi	0.83	0.91	0.87
Alçaq boylu olmayanların faizi	.	.	0.82

Qeyd:
- Burada defis mövcud olmayan məlumatları göstərir
- Bütün rəqəmlər yuvarlaqlaşdırılıb
- Genderə görə bölünən İKİ alçaq boyluların genderə görə bölünməsi ilə bağlı məlumatlar mövcud olmadığı halda, yalnız yaşlanacaqların faizindən istifadə olunaraq hesablanmışdır.

Qrafik 2. İKİ-nin müqayisəsi

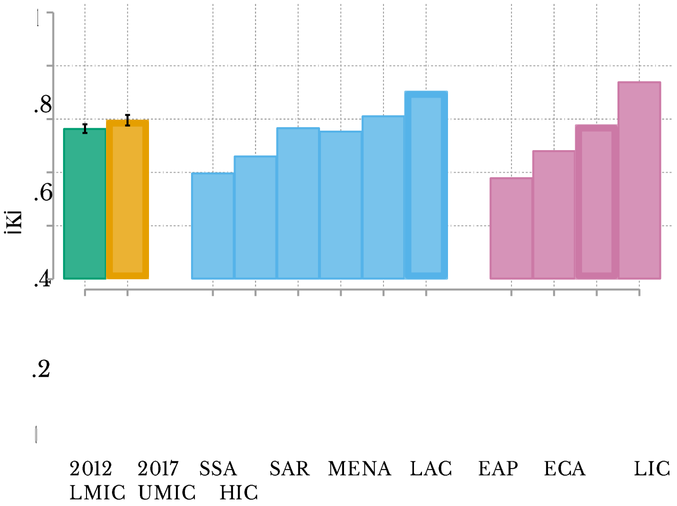

AZƏRBAYCAN NECƏ MÜQAYİSƏ OLUNUR?

2012-2017-ci illər arasında Azərbaycan üzrə İKİ 0,56-dan 0,60-a yüksəlmişdir (Qrafik 2).

2017-ci ildə Azərbaycanın İKİ regiondakı ölkələrin orta rəqəmi ilə müqayisədə aşağıdır, lakin gəliri oxşar olan ölkələr qrupunun orta rəqəmindən bir qədər yüksəkdir.

Qrafik 3. Öyrənmə ilə bağlı çatışmazlıq

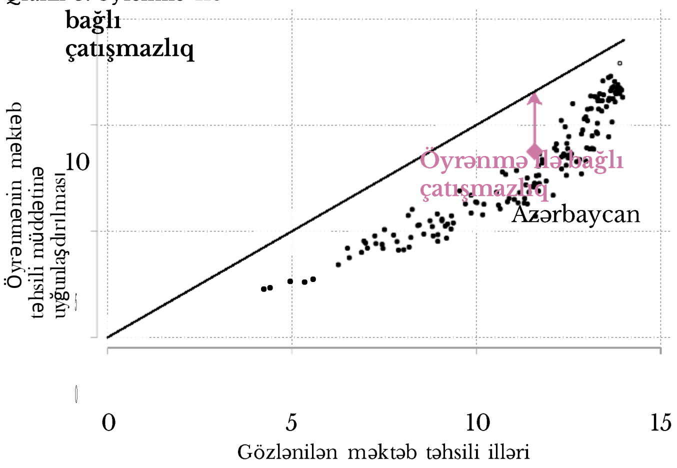

UŞAQLAR MƏKTƏBDƏ FAKTİKİ OLARAQ NƏ DƏRƏCƏDƏ ÖYRƏNİR?

Azərbaycandakı uşaqların 18 yaşa qədər **11,6 illik** məktəbəqədər, ibtidai, orta və tam orta təhsil müddətini tamamlaması gözlənilir. Lakin məktəb təhsili müddəti öyrənmənin keyfiyyətinə uyğunlaşdırıldıqda, bu sadəcə **8,8 ilə** bərabərdir: öyrənmə ilə bağlı **2,8 il** çatışmazlıq mövcuddur (Qrafik 3).

Qrafik 4. İnsan Kapitalı İndeksi vs Adam başına düşən ÜDM

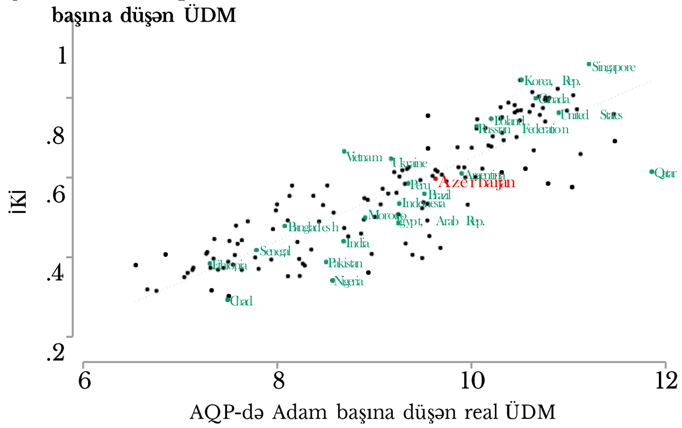

AZƏRBAYCAN ÜZRƏ İKİ ONUN GƏLİR SƏVİYYƏSİ ÜÇÜN GÖZLƏNİLƏNLƏ UYĞUNDURMU?

2017-ci ildə Azərbaycan üzrə İKİ onun gəlir səviyyəsi üçün gözləniləndən aşağıdır (Qrafik 4).

İNSAN KAPİTALI LAYİHƏSİ

İnsan Kapitalı Layihəsi insan kapitalının yaradılması məqsədilə məlumatlılığı və müdaxilələr üçün tələbatı artırmaq niyyətindədir. O, insanlara daha səmərəli və daha çox investisiyanın yatırılmasını sürətləndirmək məqsədi daşıyır. Layihənin üç elementi mövcuddur: (i) İnsan Kapitalı İndeksi, (ii) insan kapitalı ilə bağlı tədqiqat və qiymətləndirmələrin gücləndirilməsi məqsədilə proqram və (iii) [illegible]

İnsan Kapitalı Layihəsi ilə bağlı daha geniş məlumat üçün baxın: **www.worldbank.org/humancapitalproject**

#investinPeople